

[Subject code-2501001205010401]

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY, SURAT
UNDERGRADUATE PROGRAMME IN SANSKRIT
T.Y. B.A. DEGREE COURSE (SEMESTER - V)
SANSKRIT MAJOR – 11(XI)

Course Title: સંસ્કૃત લલિત સાહિત્ય-(મહાકાવ્ય)

પ્રશિષ્ટ કૃતિ: - અશ્વઘોષવિરચિતમ્ બુદ્ધચરિતમ્ સર્ગ:- ૫

Course Code	SAN - MAJOR – 11								
Course Title	સંસ્કૃત લલિત સાહિત્ય-(મહાકાવ્ય)								
Course Level	300								
Credit	04 Credit (4*15=60 Hours)								
Total Teaching Hours	60 Hours								
Lecture/Week	04 Lectures per Week								
Minimum Weeks/Semester	15 Weeks (Including Lectures; Examinations; Preparations; Holidays etc.)								
Weightage (%)	25% * 4 = 100								
Effective From	2025-26								
Purpose of Course	સંસ્કૃત મહાકાવ્યોનું જ્ઞાન અને ભાષાકીય વિશેષતાઓ વિષે સમજ કેળવાય.								
Objective of Course	સંસ્કૃત મહાકાવ્ય 'બુદ્ધચરિતમ્' દ્વારા બૌદ્ધિષ્ઠ દાર્શનિકતાનો પરિચય અને ભારતીય જ્ઞાન પરંપરાને પ્રતિબિંબિત કરતી ભારતીય સંસ્કૃતિની વિશેષતાઓથી અવગત કરાવવું.								
Course Outcomes	CO1: મહાકાવ્યના કલેવરને સમજશે. CO2: સંસ્કૃત પંચ મહાકાવ્ય તરફ ઊંડો રસ જાગશે. CO3: સંસ્કૃત મહાકાવ્યના અભ્યાસ દ્વારા બૌદ્ધિષ્ઠ દાર્શનિકતાનો પરિચય કેળવે. CO4: 'બુદ્ધચરિતમ્'ના અધ્યયનથી મનનું રંજન અને માનસિક શાંતિ મળશે. CO5: 'બુદ્ધચરિતમ્'મહાકાવ્ય દ્વારા આધ્યાત્મિક મૂલ્યોને જાણશે. CO6: 'બુદ્ધચરિતમ્'ના નાયક ભગવાન બુદ્ધનાં જીવન ચરિત્ર દ્વારા ચરિત્ર નિર્માણના પાઠ શીખશે. CO7: 'બુદ્ધચરિતમ્'મહાકાવ્ય થકી ભારતીય જ્ઞાન પરંપરામાં જેનો મહિમા છે તેવા તપ,ધ્યાન, સમાધિને સારી રીતે સમજી જીવનમાં તેનું પાલન કરી શકશે.								
Course Mapping COs with PSOs		PSO1	PSO2	PSO3	PSO4	PSO5	PSO6	PSO7	PSO8
	CO1		✓		✓		✓	✓	
	CO2	✓		✓		✓			
	CO3		✓				✓		
Bloom's Taxonomy	1. Remember; 2. Understand; 3. Application; 4. Analysis; 5. Evaluation; 6. Creation								

SYLLABUS	
Course Content	UNIT – I Contact Hrs. 15 * સંસ્કૃત મહાકાવ્યોમાં 'બુદ્ધચરિતમ્' કીર્તિસ્તંભ. * અશ્વઘોષ ('બુદ્ધચરિતમ્') કાલીન સમાજ અને સંસ્કૃતિ સાથે ભારતીય જ્ઞાન પરંપરાનો પરિચય કરાવવો. * પ્રાચીન સંસ્કૃત સાહિત્યમાં 'બુદ્ધચરિતમ્' નું સ્થાન. * મહાકવિ અશ્વઘોષની અર્થસભર વાણીનો રસાસ્વાદ. * પ્રાચીન સંસ્કૃત સાહિત્યનાં કાવ્યક્ષેત્રનો પરિચય.
	UNIT – II Contact Hrs. 15 * મહાકાવ્યના કર્તાનો સર્વાંગીણ પરિચય * મહાકાવ્યની ઉત્પત્તિ, વિકાસ અને લક્ષણોનો પરિચય * 'બુદ્ધચરિતમ્'નું મહાકાવ્ય તરીકે મૂલ્યાંકન * અશ્વઘોષની કાવ્યશૈલીની વિશેષતાઓ, રસ, અલંકારો, પાત્રસૃષ્ટિની વિશેષતા, રાજનીતિ વગેરે નિયતાંશગત વિષયોની વિચારણા.
	UNIT – III Contact Hrs. 15 બુદ્ધચરિતમ્ સર્ગ- ૫ શ્લોક - ૧ ત: ૪૦
	UNIT – IV Contact Hrs. 15 બુદ્ધચરિતમ્ - સર્ગ - ૫ શ્લોક - ૪૧ ત: ૮૭
	REFERENCE NOTE: (Other latest readings will be referred to as required.)

1.	સંસ્કૃત સાહિત્યનો પરિચય - ડૉ. એ.ડી.શાસ્ત્રી
2.	સંસ્કૃત મહાકાવ્ય કી પરંપરા, ડૉ.કેશવરાવ મુસલગાવકર, ચૌખમ્બા વિદ્યાભવન, વારાણસી
3.	અશ્વઘોષનાં મહાકાવ્ય , સૂર્યનારાયણ ચૌધરી - સંપાદક અને અનુવાદક
4.	અશ્વઘોષપ્રણિતમ્ બુદ્ધચરિતમ્- એક અધ્યયન સંજયકુમાર તિવારી ઇસ્ટર્ન બુક લિકર્સ દિલ્હી - 2002.
5.	અશ્વઘોષ કી કૃતિઓં કા દાર્શનિક અધ્યયન - સંજયકુમાર તિવારી ઇસ્ટર્ન બુક લિકર્સ દિલ્હી-2006.
6.	અશ્વઘોષનાં મહાકાવ્યો , ડૉ.પ્રદ્યુમ્નભાઈ મહેતા - પ્રાર્થ પ્રકાશન, અમદાવાદ.

E-Learning	E-PG-Pathshala – Video and Written Content (UGC Sponsored Platform)
	Swayam Portal (https://Swayam.gov.in) UGC Sponsored Platform
	CEC Platform (https://cec.nic.in/cec/)
Teaching Methods	The Lecture, Blackboard, Group Discussion, Oral Presentation; Quiz, PPT, Audio-Visual Medium, and Assignment are used.
Evaluation Methods	50% CCE (Continuous and Comprehensive Evaluation) – Formative and 50% SEE (Semester End Evaluation) Summative.

[Subject code-2501001205020402]

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY, SURAT
UNDERGRADUATE PROGRAMME IN SANSKRIT
T.Y. B.A. DEGREE COURSE (SEMESTER - V)
SANSKRIT MAJOR- 12(XII)

Course Title: ભારતીય તત્ત્વચિંતન એવં સંસ્કૃત વાગ્વ્યવહાર

કૃતિ: શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા અધ્યાય ૫ ત: ૮

ગીતાસોપાનમ્ પ્રથમભાગ નિયત ૧ ત: ૭

Course Code	SAN-MAJOR – 12
Course Title	ભારતીય તત્ત્વચિંતન એવં સંસ્કૃત વાગ્વ્યવહાર
Course Level	300
Credit	04 Credit (4*15=60 Hours)
Total Teaching Hours	60 Hours
Lecture/Week	04 Lectures per Week
Minimum Weeks/Semester	15 Weeks (Including Lectures; Examinations; Preparations; Holidays etc.)
Weightage (%)	25% * 4 = 100
Effective From	2025-26
Purpose of Course	ભારતીય જ્ઞાન પરંપરા અને ભારતીય સાહિત્યનો અમૂલ્ય નિધિરૂપ ગ્રંથ 'શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા' નું મહત્ત્વ સમજાવવું અને સંસ્કૃત સંભાષણ શીખવવું.
Objective of Course	ભારતીય સંસ્કૃતિના સિદ્ધાંતો વિશે સમાજમાં જાગૃતિ લાવવી અને સંસ્કૃત સંભાષણ શીખવવું.
Course Outcomes	CO1: 'શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા'ના અધ્યયન દ્વારા વિદ્યાર્થીઓમાં ભારતીય સંસ્કૃતિનાં સિદ્ધાંતોનું આચરણ કરવાની સમજ કેળવાશે. CO2: ભારતીય જ્ઞાન પરંપરામાં જ્ઞાન, કર્મ અને ભક્તિ માટે ધ્યાન ની આવશ્યકતા હોય તે કેવી રીતે પ્રાપ્ત કરી શકાય તેનું સચોટ માર્ગદર્શન મેળવશે. CO3: ભારતીય જ્ઞાન પરંપરા અનુસાર અક્ષરબ્રહ્મતત્ત્વના મૂર્ત-અમૂર્ત સર્વવ્યાપક રૂપને સમજી સમાજમાં પરોપકારની ભાવના વિકસે અને અનાસક્તભાવે કર્મ કરવા અંગે સમજ કેળવાય. CO4: ગીતાસોપાનમ્ દ્વારા સંસ્કૃત સંભાષણનો મહાવરો વધે. CO5: વ્યવહારમાં દેવભાષા સંસ્કૃત બોલતાં, લખતાં અને વાંચતાં શીખી શકે. CO6: મહર્ષિ પાણિનિ મુનિના અષ્ટાધ્યાયી વ્યાકરણગ્રંથને જાણવાની જિજ્ઞાસા વધે. CO7: વિદ્યાર્થીઓ કર્મના સિદ્ધાંતો વિશે શીખે. CO8: ક્રિયમાણ કર્મ, સંચિત કર્મ અને પ્રારબ્ધ કર્મની ગતિને સમજે. CO9: શ્લોક કંઠસ્થ કરી તેને સમજીને ભવિષ્યમાં સારા વક્તા બની શકે. CO10: નિઃસ્વાર્થ રીતે દેશની સેવાકીય પ્રવૃત્તિમાં જોડાઈ શકે છે. CO11: ગીતાસોપાનમ્ ના અધ્યયનથી વ્યાકરણ પ્રત્યે અભિરુચિ કેળવાશે. CO12: સંસ્કૃતમાં લખાયેલા ગ્રંથોને વાંચી શકે. CO13: દેવભાષાનો પ્રચાર-પ્રસાર થઈ શકે.

Course Mapping COs with PSOs		PSO1	PSO2	PSO3	PSO4	PSO5	PSO6	PSO7	PSO8
	CO1	✓			✓	✓			✓
	CO2		✓	✓			✓		
	CO3	✓			✓			✓	✓
Bloom's Taxonomy	1. Remember; 2. Understand; 3. Application; 4. Analysis; 5. Evaluation; 6. Creation								
SYLLABUS									
Course Content	UNIT – I								Contact Hrs. 15
	• ‘શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા’નું તત્ત્વચિંતન • ભારતીય જ્ઞાન પરંપરાની તાલીમ આપનાર ગ્રંથ એટલે ‘શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતા’નું તત્ત્વચિંતન • ભારતીય જ્ઞાન પરંપરા અનુસાર કર્મ, જ્ઞાન, ભક્તિ, ધ્યાન (શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા ના અધ્યેય અધ્યાય અનુસાર) • મહાપુરુષના ચારિત્ર્ય ઘડતરમાં ‘શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતા’ના અધ્યયનનો પ્રભાવ. • ‘શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા’માં ઉપદેશેલી જીવનકળા એ ભારતીય સંસ્કૃતિનું પ્રતિબિંબ. • ‘શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા’ અને ઉપનિષદોનો સંબંધ								
	UNIT – II								Contact Hrs. 15
	કર્મસંન્યાસયોગ: एवं ध्यानयोग: (आत्मसंयमयोग:) શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા અધ્યાય ૫ ત: ૬								
	UNIT – III								Contact Hrs. 15
જ્ઞાનવિજ્ઞાનયોગ: एवं अक्षरब्रह्मयोग: શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતા અધ્યાય ૭ ત: ૮									
UNIT – IV								Contact Hrs. 15	
ગીતાસોપાનમ્ પ્રથમભાગ ગીતાસોપાનમ્ નિયત ૧ ત: ૭									
REFERENCES									
NOTE: (Other latest readings will be referred to as required.)									

1.	શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતા , સંપાદક - પ્રો. સુહાસ ઝાલા, સરસ્વતીપુસ્તક ભંડાર, અમદાવાદ.
2.	ગીતા રહસ્ય - શ્રી બાળગંગાધર તિલક - પૂના
3.	ગીતા પ્રવચનો - શ્રી વિનોબા ભાવે, નવજીવન પ્રકાશન, અમદાવાદ.
4.	શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતા , સાધક - સંજીવની, ગુજરાતી - ટીકા (પરિશિષ્ટ સહિત)
5.	શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતા , ગીતાર્થ ટીપ્પિકા તથા ગીતાતાત્પર્ય સંગ્રહ, લેખક - વ્રજલાલ પરસોત્તમદાસ શ્રોફ, મુંબઈ તથા વલસાડ.
6.	The Bhagavad Gita By D.S. Sarma, Published - N. Subbarau Pantulu, Rajahmundry.

7.	Bhagavad-gita – A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada, Collier Macmillan Publishers, London
8.	શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતા, મણિલાલ નભુભાઈ દ્વિવેદી, ચૂનીલાલ ગાંધી વિદ્યાભવન, સૂરત.
9.	બૃહત્ કોશ (સંસ્કૃત – ગુજરાતી) સંપાદક: – પ્રા.રતિલાલ.સાં. નાયક, અક્ષર પ્રકાશન, અમદાવાદ.
10.	ગીતાસોપાનમ્ – પ્રથમભાગઃ, સંસ્કૃતભારતી, નવદેહલી.

E-Learning	E-PG-Pathshala – Video and Written Content (UGC Sponsored Platform)
	Swayam Portal (https://Swayam.gov.in) UGC Sponsored Platform
	CEC Platform (https://cec.nic.in/cec/)
Teaching Methods	The Lecture, Blackboard, Group Discussion, Oral Presentation; Quiz, PPT, Audio-Visual Medium, and Assignment are used.
Evaluation Methods	50% CCE (Continuous and Comprehensive Evaluation) – Formative and 50% SEE (Semester End Evaluation) Summative.

[Subject code-2501001205030403]

VEER NARMAD SOUTH GUJARAT UNIVERSITY, SURAT
UNDERGRADUATE PROGRAMME IN SANSKRIT
T.Y. B.A. DEGREE COURSE (SEMESTER - V)
SANSKRIT MAJOR – 13 (XIII)

Course Title: વ્યાકરણશાસ્ત્રમ્ એવં ભાષાવિજ્ઞાનમ્

ભટ્ટોજીદીક્ષિત વિરચિત વૈયાકરણસિદ્ધાંતકૌમુદી - (સંજ્ઞાપ્રકરણમ્), ભાષાવિજ્ઞાનમ્ ।

Course Code	SAN-MAJOR-13									
Course Title	વ્યાકરણશાસ્ત્રમ્ એવં ભાષાવિજ્ઞાનમ્									
Course Level	300									
Credit	04 Credit (4*15=60 Hours)									
Total Teaching Hours	60 Hours									
Lecture/Week	04 Lectures per Week									
Minimum Weeks/Semester	15 Weeks (Including Lectures; Examinations; Preparations; Holidays etc.)									
Weightage (%)	25% * 4 = 100									
Effective From	2025-26									
Purpose of Course	સંસ્કૃત વ્યાકરણ અને મહર્ષિ પાણિનિના ગ્રંથ અષ્ટાધ્યાયીનો પરિચય અને ભાષાવિજ્ઞાનના અભ્યાસ દ્વારા ભાષાઓની ઉત્પત્તિ અને વિકાસ વિશે સમજ કેળવાય.									
Objective of Course	સંસ્કૃત ભાષાના અધ્યયન માટે સિદ્ધાંતકૌમુદીના અભ્યાસ દ્વારા વ્યાકરણશાસ્ત્રની સચોટ સમજ કેળવાય. વિશ્વની ભાષાઓના વિકાસ અને આંતર સંબંધોને સમજાવવું.									
Course Outcomes	CO1. અષ્ટાધ્યાયીના પરિચય દ્વારા સંસ્કૃત ભાષાના અધ્યયન માટે સજ્જતા કેળવવી. CO2. અષ્ટાધ્યાયીના સંજ્ઞાપ્રકરણનું વિશિષ્ટજ્ઞાન મેળવવું. CO3. ભાષાના અધ્યયન માટે વ્યાકરણ વિશે સ્પષ્ટતા કેળવાય. CO4. વેદમંત્રોનું જ્ઞાન મેળવવા માટે ષડ્ વેદાંગોમાં વ્યાકરણનું મહત્વ સમજાવવું. CO5. વિદ્યાર્થીઓને ભાષાશાસ્ત્રના અભ્યાસથી પરિચિત કરવા. CO6. વિશ્વની ભાષાઓના વિકાસ અને આંતર સંબંધોને તપાસીને આજની ભાષાઓમાં થયેલ પરિવર્તન વિષે સમજાવવું. CO7. વિશ્વની ભાષાઓનો અભ્યાસ કરવાની પદ્ધતિઓ અને પરિવર્તનનો ખ્યાલ આપવો CO8. વિશ્વની ભાષાઓમાં સંસ્કૃત ભાષાના સ્થાન વિષે માહિતગાર થશે. CO9. આધુનિક યુગમાં સંસ્કૃતની ઉપયોગીતાને સમજશે.									
			PSO1	PSO2	PSO3	PSO4	PSO5	PSO6	PSO7	PSO8

Course Mapping COs with PSOs	CO1		✓		✓	✓		✓	
	CO2	✓		✓			✓		✓
	CO3		✓		✓		✓		

Bloom's Taxonomy 1. Remember; 2. Understand; 3. Application; 4. Analysis; 5. Evaluation; 6. Creation

SYLLABUS	
Course Content	UNIT – I Contact Hrs. 15 * ભારતીય પ્રાચીન જ્ઞાનપરંપરામાં પાણિનીય વ્યાકરણનું જ્ઞાન આપનાર ગ્રંથ અષ્ટાધ્યાયી. * વૈયાકરણસિદ્ધાંતકૌમુદી નો પરિચય તથા તેની વિશેષતાઓનો વિમર્શ * પાણિનીય વ્યાકરણ પરંપરામાં સિદ્ધાંતકૌમુદીનું સ્થાન * શ્રી ભદ્રેજી દીક્ષિતજીનું પ્રદાન
	UNIT – II Contact Hrs. 15 * વૈયાકરણસિદ્ધાંતકૌમુદી - સંજ્ઞાપ્રકરણમ્
	UNIT – III Contact Hrs. 15 * ભાષા અને ભાષાવિજ્ઞાનની વ્યાખ્યા, પરિભાષા * ભાષાની ઉત્પત્તિને લગતા વિવિધ વાદો અને સિદ્ધાંતો * ભાષાવિજ્ઞાનનું કાર્યક્ષેત્ર * ભાષાવિજ્ઞાનના અધ્યયનમાં યોગદાન આપનાર પ્રસિદ્ધ વિદેશી વિદ્વાનોનો પરિચય
	UNIT – IV Contact Hrs. 15 * ભાષાવિજ્ઞાનનાં અંગો * ભાષાવિજ્ઞાનના અધ્યયનની પદ્ધતિઓ અને પ્રણાલિકાઓ * ધ્વનિપરિવર્તનના પ્રમુખ નિયમો * ભાષાવિજ્ઞાનના અધ્યયનમાં સંસ્કૃતનું મહત્વ
	REFERENCES NOTE: (Other latest readings will be referred to as required.)

1.	સંસ્કૃત વ્યાકરણશાસ્ત્ર કા ઇતિહાસ , ભાગ -૧,૨,૩ સમ્પાદક - યુધિષ્ઠિર મીમાંસક ચૌખમ્બા વિદ્યાભવન, વારણસી
2.	સંજ્ઞાપ્રકરણમ્ , સં. ડૉ.વસન્તકુમાર મ. ભટ્ટ, સરસ્વતી પુસ્તક ભંડાર, અમદાવાદ
3.	પાણિનીય વ્યાકરણ વિમર્શ- ડૉ. વસન્તકુમાર મ. ભટ્ટ, સરસ્વતી પુસ્તક ભંડાર, અમદાવાદ
4.	પાણિનીય વ્યાકરણ પરંપરાનો ઇતિહાસ- પ્રો. જયદેવ શુક્લ, યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, અમદાવાદ
5.	ભાષાશાસ્ત્ર અને પ્રાચીન ભારતીય આર્યભાષા - ડૉ. વસન્તકુમાર મ. ભટ્ટ સરસ્વતી પુસ્તક ભંડાર, અમદાવાદ
6.	સંસ્કૃત કા ભાષાશાસ્ત્રીય અધ્યયન - ડૉ.ભોલશકર વ્યાસ, ભારતીય જ્ઞાનપીઠ ,કાશી

7.	સંજ્ઞાપ્રકરણમ્ , - સં. જતીન પંડ્યા,ગજાનન પ્રકાશન, સુરત
8.	અષ્ટાધ્યાયી, ડૉ. નરેશ જ્ઞા,ચૌખમ્બા વિદ્યાભવન,વારણસી
9.	વ્યાકરણમહાભાષ્યમ્ , યુધિષ્ઠિર મીમાંસક ચૌખમ્બા વિદ્યાભવન,વારણસી
10.	વૈયાકરણસિદ્ધાન્તકૌમુદી ,નિર્ણયસાગર પ્રેસ,મુંબ, નિર્ણય સાગર પ્રેસ, મુંબઈ ૧૯૬૫.
11.	વાગ્વિજ્ઞાન ,સીતારામ ચતુર્વેદી, ચૌખમ્બા વિદ્યાભવન,વારણસી
12.	વ્યાકરણશાસ્ત્ર કા સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ ,શ્રી રમાકાન્ત મિશ્ર, ચૌખમ્બા વિદ્યાભવન,વારણસી
13.	ભાષાવિજ્ઞાન - The Science of Language Tra. Udaynath Tivari, MLBD
14.	સંસ્કૃત ભાષાવિજ્ઞાન,પ્રા.જિતેન્દ્ર દેસાઈ,યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ,અમદાવાદ

E-Learning	E-PG-Pathshala – Video and Written Content (UGC Sponsored Platform)
	Swayam Portal (https://Swayam.gov.in) UGC Sponsored Platform
	CEC Platform (https://cec.nic.in/cec/)
Teaching Methods	The Lecture, Blackboard, Group Discussion, Oral Presentation; Quiz, PPT, Audio-Visual Medium, and Assignment are used.
Evaluation Methods	50% CCE (Continuous and Comprehensive Evaluation) – Formative and 50% SEE (Semester End Evaluation) Summative.

